

Seminarier 2020

Visbyprojektet – ett fartyg på teknikens framkant, 28 januari 2020.

Kommendör 1 Olov Andersson inledde seminariet med att beskriva dilemmat med att ha en roll mellan FMV och Karlskronavarvet (KKRV) som leveranskontrollant av Visbyprojektet. Det var ett högriskprojekt; avancerat med ny okänd teknik, nytt materialval, mycket snäv ekonomisk ram och politisk styrning. Dessutom förändrades omvärldssituationen och regelverken ganska rejält under projektets gång samt att projektet ibland kantades av blåögdhet, önsketänkande och strutsmentalitet under flera faser.

Tekniska studier om smygteknik startade redan under 70-talet och pågick under hela 80-talet.

Dåvarande CM, amiral Dick Börjesson, drev frågorna starkt och beställde SMYGE som provfartyg för smyg- och SES-tekniken 1989–91. Studierna om sidokölssvävare (SES) visade till slut att den tekniken tyvärr inte var fullt tillämplig för ett fartyg med uppgifterna ytstrid, ubåtsjakt och minröjning, varför bestämdes att fartygstypen skulle ha enkelskrov.

Smygtekniken bygger på ett signaturskal med exteriört kantiga ytor, nedfällbara master, färgsystem med låg emissionsfaktor, inkapslade generatorer och vattenkylning av avgaser med utsläpp nära vattenytan mm.

Under projektets gång växte fartyget från 45 m till 72 m; främst beroende på försök till exportsatsningar samt internationella insatser. Dock var de ekonomiska ramarna hela tiden oförändrade.

KKRV ansvarade för fartygsbygget och FMV ansvarade för och köpte sensorer och vapenmateriel, vilka KKRK fick bygga in i fartyget. På det viset uppstod ett delat ansvar.

1995 beställdes två fartyg, med option på två till. Optionen medförde förseningar och först 1996 beställdes ytterligare två fartyg samt 1999 två fartyg till. Alla sex fartygen skulle ha ubåtsjakt- och minröjningsmateriel samt robot förutom luftvärn. Möjlighet till helikopterlandning skulle dessutom finnas. Fartygens slutliga uppgifter blev: minröjning/minering, ytattack, ubåtsjakt, sjöbevakning/övervakning, eskortering, ledning och internationell verksamhet.

Sjösättning av HMS Visby ägde rum 2000, men det blev många förseningar innan alla fartygen var helt klara. Ett antal prov utfördes som t.ex. chockprov robotskjutningar, test i arktisk och tropisk miljö samt hkpprov. Trots en del tekniska problem som löstes efter hand som t.ex. växlarna, avgaskylningen, livflotteinstallationerna, skrovgenomföringarna, antennerna och NBC-drift blev det till slut helt fantastiska fartyg.

FOA i Baltikum. FOI:s roll i suveränitetsstödet till de baltiska staterna, årsmötet 11 mars 2020.

Stödet från Sverige till de baltiska staterna började för 30 år sedan och för 25 år sedan öppnade den svenska ambassaden i Tallinn i Estland. Niklas Granholm besökte Tallinn och Tartu universitet redan 1990, då som student vid Statsvetenskapliga institutionen på Stockholms universitet. De baltiska länderna var vid den tiden mitt i förändringsarbetet att frigöra sig från det Sovjetiska styret. I mitten av januari 1991 medförde stridigheter att Sovjet dödade 14 Litauiska civila och skadade ungefär 700. Därefter fanns en oro för inbördeskrig mellan etniska letter, litauer och ester samt personer i landet med sovjetisk bakgrund.

Niklas, som strax därefter blev ordförande för Internationella utskottet på Stockholms universitets studentkår, var med och bidrog till att ett stödprogram till studentkåren på Tartus universitet startades, då den hade brist på i princip allt ifrån kontorsmateriel till kunskap om hur ett kårval skulle organiseras. Stödprogrammet varade under hela 90-talet.

FOA och sedermera FOI gjorde en stor insats med att stötta de baltiska staterna när det gäller att forma försvarskoncept och doktriner, utbilda officerare och ge såväl taktisk som praktisk handledning av hantering av nytt försvarsmateriel. Då ekonomin i de baltiska staterna var mycket ansträngd, var det en stor utmaning att bygga upp ett försvar i västerländsk tappning och inte bygga på eventuellt kvarlämnat sovjetiskt materiel och förhållningsätt. Sverige överlämnade efterhand under 1990-talet en hel del materiel och FOI hjälpte även till med att organisera övningar (som i övre Norrland, då terrängen där liknade den i Lettland och Estland). Två områden där de baltiska staterna prioriterade hjälp från Sverige var havsövervakning och minröjning.

När de baltiska staterna fick medlemskap i Nato 2004 var samarbetet med Sverige mindre intressant för dem och de vände sig istället mot Bryssel och USA och då upphörde stödet från FOI.

Niklas Granholm avslutade seminariet med att föreslå att FOI VET skulle samla in kunskap om vad FOA/FOI gjorde för att hjälpa de baltiska staterna att bygga upp sin respektive försvarsmakt, då det är tämligen odokumenterat och i alla fall inte sammanställt vilken roll FOA/FOI hade vid uppbyggandet. FOI VET:s ordförande tog bollen och lovade att undersöka möjligheterna för att göra detta.